

Bevezető

A *Magiszter* az oktatásról szóló szakmai beszéd agórája lehet. Ha már a személyes találkozás és a közvetlen párbeszéd ritkábban valósulhat meg, az írásbeliséget szolgáló csatornáknak köszönhetően kialakulhat a dialógus azok között, akik oktatási, kutatási tapasztalataikat, kérdéseiket, ötleteiket, kísérletező kedvüket, akár nyughatatlanságukat szeretnék megosztani másokkal. Mert jó tudni, hogy nem vagyunk egyedül. E folyóirat tanulmányainak szerzői ugyanazt szeretnék: tenni az oktatás – mint közjó – érdekében, társasságra lelni e törekvésben.

A tavaszi szám – az eddigiekhez hasonlóan – tematikailag eklektikus: az oktatás sokféle tudásterület, nézetrendszer, módszertani megközelítés érvényesítését igényli, teszi lehetővé. Az írások méltóak arra, hogy ebben a sokszínűségben rendszerezzünk, néhány gondolatot kiemeljünk.

A tanulmányok többféle témában osztanak meg szemléleti és módszertani felismeréseket. Egyfelől a formális oktatásba beépíthető, szorosabban tantárgyakhoz kötődő ötleteket kínálnak a tantárgyi tartalmak kitágítására, életszerűbb megközelítésére. Ez a szemszög amiatt érdekfeszítő, mert a kompetencia alapú szemlélet egyik alapvető kérdése, hogy melyek azok a tartalmak, ismeretrendszerek, amelyek tanulói tudásba épülése nélkülözhetetlen valamely alapképesség részrendszereinek kialakulása szempontjából. Hisz az oktatás tétje nem csak a tudományos diszciplínák gondolkodásmódját, módszereit követő tantárgyi tudás „átadása”, jövődó tudományművelők képzése. Persze kémikusokra, történészekre, irodalomárookra stb. is szükség van és lesz, de nem mindenki lesz kémikus, történész vagy irodalomtudós. El kell fogadnunk, hogy az oktatás ma már nem a szelekciótámogató elitképzés, hanem a köz színtere. Ennek jegyében beszélünk ma „hasznos”, azaz életszerű szituációkba ágyazott, a mindennapi jelenségek, folyamatok, történesek megértését szolgáló tudásról.

Ebben az irányban mozdul el Sógor Csilla tanulmánya, amely a nem kémikusok számára talán idegenszerű *Bevezetés a speciációs analitikába* címet viseli, és arra hívja fel a figyelmet, hogy a kémiai jelenségek és folyamatok nem csak a kémiaórák tapasztalatából jól ismert képletekben és laboratóriumi kísérletekben, a kémiai elemek nem csak az osztályterem falára felaggatott szemléltető eszközként használt periódusos rendszerben, hanem mindenütt jelen vannak: a természetben, a levegőben, az ivóvízben, az élelmiszerekben, bennünk; jelentőségük az élettani folyamatokban és a különböző iparágakban is meghatározó: a gyógyásztattól a festégyártásig.

A „hasznos” tudás elvét érdemes tovább feszegetnünk. Divatos, de félreérthető fogalom. Szeretnivalóan pimasz diákok megkérdezik időnként a tanártól, hogy mondja már, mi szükség van az éppen megtanulandó megtanulására. Mert a hasznosság elsődlegesen a haszonértékekkel asszociálódik, holott a tudásra vonatkoztatva sokkal árnyaltabb értelmezést igényel. Miképpen érvelhetne az a tanár a hasznosság mellett, aki az irodalomhoz a filmet hívja segítségül – talán az érdeklődés felkeltése céljából is, hisz ha esetleg nem szívesen olvasnak, filmet talán néznek. Márton Brigitta az irodalom és filmes adaptációk elméleti alapjainak ismertetésével kiemeli azt a szemléletet, amely nem teremt a hűségelvűség jegyében alárendeltségi viszonyt, hanem a két művészetet egymás mellé helyezi úgy, hogy nem csak egyenértékűséget és átjárhatóságot teremt közöttük, hanem a mediális sajátosságok feltárásával sokszorosítja a nézőpontokat az értelmezéshez. Ennek

tapasztalatában pedig a két médium által mozgósított képzelet és megértés játéka máris „hasznos” tudásnak bizonyulhat.

Miképpen érvelhetne az a tanár a hasznosság elve mellett, aki irodalomórán tanulóival együtt olvassa Juhász Gyula *Tiszai csönd*-jét, József Attila *Kertész leszek*-jét (Szöcs Erzsébet), vagy a történelemoktatásba helytörténeti kutatásokat von be (Gortva János). Az ismereteket periferizáló képességekőzpontú nézetrendszerekkel szemben az európai térség oktatási szemléletében a kompetenciafejlesztés nem zárja ki, sőt hangsúlyozza a tartalmak fontosságát, a műveltségét, amely a kultúrába való belépés és a kultúrateremtés eszközeként értelmezhető. Nem csak hasznos, hanem nélkülözhetetlen tudás ez az ön- és világerítés folyamatában.

A tanulmányok olvasásakor érdemes figyelnünk a tanítási-tanulási módszerek szerepének értelmezésére is. Az elméletellenes és a tanítási, tanulási módszereket fetisizáló tanári gondolkodásmód időnként eltekint attól az alapszabálytól, hogy a módszer másodlagos eszköz; csak akkor lehet hatékony, ha elősegíti a megértendő megértését. Hivatása, hogy a tartalom igényeihez igazodva megteremtse azt az aktivációs feszültséget, amely a megértés, a tanulás élményét, örömét felerősíti. A hermeneutikai szemléletű irodalomoktatás, amely a párbeszédet a megértés feltételének tartja, az iskolai irodalomolvasás helyzeteiben a beszélgetést, a szöveggel való dialógust és az olvasási folyamatra reflektálást elősegítő módszereket állítja a megértés, értelmezés szolgálatába (Szöcs Erzsébet). A helytörténetre is fókuszáló történelemoktatás tematikus projekt keretében a digitális csatornák lehetőségeivel élő kreatív feladatokkal (például blog- vagy vlogkészítés, online galéria) és a tartalmi integráció szemléletében édesgeti a tanulókat az élmény alapú tanulás bűvkörébe (Gortva János).

Tartalom és módszer összhangját láttatják azok a múzeumpedagógiai foglalkozások is, amelyek a jégkorszakba kalauzolják a tárlatlátogató gyermekeket játékkal, mesével, szerephelyzettel, filmmel (Szállassy Noémi, Ábrahám Zsófia és László Enikő), háttéranyaggal (Bajzáth Judit, Gasparik Mihály). Ezek a tevékenységek a múzeumpedagógia társadalmi hasznosságát is kiemelő tanulmány szemléletébe ágyazódnak (Molnár József, Vásárhelyi Tamás), amely kiemeli a tanulás nem formális színterein megvalósítható interaktív tudásszerzés lehetőségeit.

A mesélés rítusa (Kádár Annamária) gyermeknek és szülőnek a képzelet varázserejét idézi: ősi, mágikus szertartásként. Olyan mintha-világba ránt, amely a gyermek számára otthonos, a szülőnek pedig a felnőtté válásból kilépés játékkerét kínálja. A „nálunk mindig ünnep van” jegyében a kolozsvári Waldorf iskola mindennapjaiba kínál betekintést az Alma Mater rovatban Ozsváth Judit írása. A *Magiszter* agóráján olvasnivalót és filmeket ajánlunk, illetve eseménybeszámolókat osztunk meg a *Szemle* és az *Esemény* rovat szerzőinek köszönhetően.

A drámapedagógiával kapcsolatos írások (Bordás Andrea) a 2017-es Bolyai Nyári Akadémia idei témájára hangolhatják az olvasót: *Legyen játék a tanulás!* (Ferencz-Salamon Alpár).

Ezzel a gondolattal ajánljuk a *Magiszter* tavaszi számát azoknak az olvasóknak, akik részt kívánnak venni a tanulás, azaz a megértés és értelmezés örök játékában.

Fóris-Ferenczi Rita